

REFLECTAREA PROBLEMELOR SOCIALE ÎN PRESA SCRISĂ

GABRIELA NEAGU

Problematika socială a unei țări aflate într-un proces de tranziție, de la un sistem totalitar cu o economie centralizată spre unul democratic cu o economie de piață, este una complexă și de mare importanță pentru cercetători, oameni politici, specialiști etc. Din 1989 până acum societatea noastră s-a confruntat cu o multitudine de probleme de natură socială care au condus la acumularea a nenumărate tensiuni, nemulțumiri manifestate prin greve, proteste etc. Aceste aspecte – și nu numai – au determinat orientarea a numeroase studii și cercetări spre abordarea problematicii sociale din diverse perspective: definirea problematicii sociale, modalități de identificare și control, propuneri de soluționare etc. Studiul de față are ca principal obiectiv acela de a arăta în ce măsură presa scrisă se referă la problemele sociale din societatea noastră. Premisa de la care s-a plecat este aceea potrivit căreia, dacă presa scrisă reprezintă o „oglină” a societății, atunci analizarea acesteia pe perioade relativ mari de timp poate conduce la identificarea problemelor sociale cu care se confruntă societatea respectivă. Am avut în vedere cotidianul „Adevărul” pe o perioadă determinată de timp (1-31 iulie 1998 și 1-31 iulie 1999). Ca metodă de cercetare s-a adoptat analiza de conținut a repertoriului social, mai exact, fiind vorba despre analiza de frecvență. Pentru aceasta, s-a elaborat un sistem de categorii care cuprinde teme sociale. Unitatea de înregistrare este articolul, iar ca unitate de numărare s-a luat suprafața tipărită exprimată în cm. pătrați.

O problemă socială este definită, în termeni generali, ca o „caracteristică, situație apărută în dinamica unui sistem social care afectează negativ funcționarea sa și necesită intervenția pentru corectarea (modificarea), eliminarea sa”¹. În studiile pe acest domeniu există o mare varietate de definiții ale noțiunii de problemă socială. Elementul comun al definițiilor este acela că un aspect social poate fi considerat problemă socială dacă îndeplinește anumite condiții. John E. Farley consideră că „o problema socială se caracterizează prin următoarele aspecte: - este considerată în mare măsură ca fiind o sursă de dificultăți; - afectează sau se presupune că va afecta un număr mare de persoane; - este cauzată de acțiunea sau inacțiunea oamenilor sau a societății în general”².

¹ C. Zamfir, L. Vlăsceanu, *Dicționar de sociologie*, București, Editura Babilon, 1993.

² J. E. Farley, *American Social Problems. An Institutional Analysis*, New Jersey, Prentice Hall, 1992 (second edition).

În opinia altor specialiști în domeniu, E. Rubington și M. S. Weinberg, o problemă socială reprezintă „o anumită situație ce este incompatibilă cu valorile unui număr semnificativ de oameni care consideră că este nevoie să acționeze pentru schimbarea acestei situații”³. Elementele evidențiate de această definiție sunt:

- situația care există și este cunoscută de către oameni;
- incompatibilitatea cu valorile acelor oameni;
- faptul că o parte a societății consideră necesar să acționeze pentru schimbarea acestei situații nefavorabile unui număr semnificativ dintre membrii ei.

În literatura românească de specialitate, problema socială a fost definită ca „un proces social, o caracteristică, situație despre care societatea sau un subsistem al ei consideră că trebuie schimbată”. Această definiție include două condiții necesare:

- „un obiect – acel aspect, situație, proces care este problematic și reprezintă, cu alte cuvinte, o sursă de dificultăți și asupra căruia urmează a se acționa pentru a fi schimbat într-un sens convenabil;
- conștientizarea dificultății – respectivul aspect de eliminat sau de realizat este pus ca problemă, acceptat de către membrii sistemului social respectiv ca trebuind a fi schimbat. Pentru a exista o problemă socială, ambele elemente trebuie să existe: dificultăți reale și conștientizarea lor ca probleme”⁴.

Ca urmare a diversității tipurilor de definiții ale noțiunii de problemă socială și a problemelor sociale care pot să apară la nivelul unei societăți am realizat următoarea clasificare:

A. probleme sociale care afectează calitatea generală a vieții: infrafracționalitate, probleme privind mediul înconjurător, abuzul și dependența de substanțe (alcool, droguri, tutun etc.), violența domestică etc.;

B. probleme sociale determinate de inegalitatea socială (șomaj, persoane instituționalizate etc.);

C. probleme sociale determinate de structura instituțională a societății.

Această clasificare va fi aplicată în analiza problemelor sociale identificate în conținutul articolelor cotidianului „Adevărul”, pe două niveluri: la nivel societal (general) și la nivel regional.

³ Rubington E. & Weinberg M. S., *The Study of Social Problems. Six Perspectives*, Oxford University Press, 1989 (fourth edition).

⁴ Cătălin Zamfir, *Strategii ale dezvoltării sociale*, București, Editura Politică, 1997.

**ANALIZA PROBLEMELOR SOCIALE REFLECTATE ÎN PRESĂ,
LA NIVEL SOCIETAL**

**Probleme sociale care afectează calitatea generală a vieții
(identificate în cotidianul „Adevărul”)**

Teme sociale		Frecvența		Suprafața cm ²	
		iulie 1998	iulie 1999	iulie 1998	iulie 1999
infracționalitate	infracțiuni contra persoanei	35	25	3927	2503
	infracțiuni contra autorităților și a unor activități de interes public	17	25	1567	3150
	infracțiuni de fals	7	7	567	652
violență domestică		3	-	536	-
poluare		10	1	2174	84

Datorită acțiunii lor directe asupra unui număr semnificativ dintre membrii societății, problemele sociale care afectează calitatea generală a vieții reprezintă tipul de problemă socială cel mai presant și, prin urmare, cel mai des reclamat de către societate. Acest aspect este susținut și recunoscut și de către cotidianul „Adevărul”, dacă avem în vedere frecvența și suprafața tipografică ale articolelor care tratează acest tip de problemă socială, atât în perioada iulie 1998, cât și în iulie 1999.

Prima dintre problemele sociale de acest tip și cea căreia cotidianul „Adevărul” îi acordă o atenție deosebită (un număr total de 116 articole pe o suprafață de 12 366 cm²) este *infracționalitatea*. Analiza conținutului acestor articole permite identificarea următoarelor aspecte:

1. formele prin care se manifestă infracționalitatea la nivelul societății noastre, și care sunt puse în discuție de cotidianul „Adevărul”, sunt foarte diverse:

- infracțiuni contra persoanei (crimă și tentative de crimă, tâlhării și jafuri, pruncucideri, răpiri și sechestrări de persoane, trafic de persoane, șantaj, viol, prostituție);

- infracțiuni contra autorităților și a unor activități de interes public (abuz în serviciu, purtare abuzivă, ultraj, luare de mită, trafic de influență, contrabandă);

- infracțiuni de fals (fals și uz de fals, falsificare de monedă și alte valori, trafic de stupefiante);

2. fenomenul infracțional s-a generalizat la nivelul tuturor categoriilor socio-profesionale și în toate sferile socioeconomice și politice;

3. comparativ cu perioada iulie 1998, cazurile de infracționalitate ocupă o suprafață tipografică mai mare în iulie 1999; infracționalitate contra autorităților

statului și a unor activități de interes public (acest tip de infracționalitate este încadrat, din punct de vedere legislativ, în categoria crimă organizată, fiind cele mai grave infracțiuni sub aspectul consecințelor);

4. vârsta celor acuzați de comiterea de infracțiuni a coborât îngrijorător, infractorii fiind în multe cazuri și copii cu vârste cuprinse între 10 și 15 ani;

5. este implicat un număr tot mai mare de cetățeni străini în acțiunile de infracționalitate de pe teritoriul României, după cum există și numeroase cazuri de infracționalitate comise de cetățeni români pe teritoriul altor state (cele mai multe cazuri s-au înregistrat în Germania);

6. au apărut fenomene infracționale specifice sistemului economiei de piață (falsificarea unor instrumente de plată bancare, a licitațiilor și a privatizării unor obiective economice de importanță strategică), care pun în pericol credibilitatea multor instituții de stat și private, și care se dovedesc cel mai dificil de prevenit și controlat, în condițiile unei dotări tehnico-materiale necorespunzătoare și a lipsei experienței autorităților române în rezolvarea acestui tip de infracționalitate;

7. un număr important de infracțiuni nu sunt încadrate juridic, sau încadrarea acestora este necorespunzătoare în raport cu gravitatea actelor comise.

Infracționalitatea nu este însă singura problemă socială majoră cu care se confruntă societatea românească, conform celor rezultate în urma analizei de frecvență a articolelor. Cu o frecvență mai scăzută (în total 14 articole) și o suprafață tipografică mai redusă (2 794 cm²) în raport cu numărul cazurilor de infracționalitate prezentate de cotidian, dar cu o pondere importantă în cadrul problematicii sociale, articolele referitoare la violența domestică rețin atenția datorită:

- dificultății cu care poate fi abordată această problemă, în condițiile în care nu există mecanismul și cadrul juridic satisfăcător cu privire la ocrotirea victimelor acestui tip de violență, la sistemul de pedepse și sancțiuni pentru cei ce se fac vinovați de aceste fapte, motiv pentru care „doar 30% dintre cazurile de agresiuni grave sunt raportate la poliție” („Adevărul”, 31 iulie, 1998);

- faptului că majoritatea victimelor acestui tip de violență sunt femei care au de obicei în întreținere doi sau mai mulți copii, nu sunt independente financiar și au o pregătire școlară și profesională limitată, situație care reduce considerabil posibilitățile de soluționare ale acestei probleme;

- riscului acumulării de către persoanele supuse unei asemenea tip de violență a unei stări depresive, de oboseală și stres cu efecte negative asupra calității vieții de familie, profesionale etc.;

- creșterii numărului de divorțuri;

- permanentizării unor condiții improprie de creștere și educare a copiilor, datorită faptului că, în marea majoritate a cazurilor, copiii fie sunt martori, fie sunt victime ale violenței în familie (din datele deținute de Poliție se apreciază că în 84% dintre cazuri sunt și copii de față).

• creșterii numărului de pruncucideri – „în ultimii 4 ani numărul pruncuciderilor a crescut de 4 ori.” („Adevărul”, 31 iulie, 1998).

O altă problemă socială reflectată în presă se referă la mediul înconjurător. Preocupările populației și ale factorilor de răspundere privind mediul înconjurător nu sunt pe măsura importanței acestei problematici, deși „criza mediului este una dintre cele mai grave crize cu care se confruntă România în prezent” („Adevărul”, 20 iulie, 1998). Ceea ce se neglijează în acest caz sunt consecințele pe termen lung ale fenomenului de poluare nu numai asupra mediului înconjurător (refacerea mediului natural durează uneori câteva decenii), ci și asupra sănătății populației care va fi afectată pentru mai multe generații (nașterea unor copii cu malformații, creșterea numărului de cazuri de îmbolnăviri și decese datorită gradului ridicat de poluare a mediului în care trăiesc sau muncesc aceste persoane).

Probleme sociale determinate de inegalități sociale (identificate în cotidianul „Adevărul”)

TEME SOCIALE	FRECVENȚA		SUPRAFAȚA (cm ²)	
	iulie 1998	iulie 1999	iulie 1998	iulie 1999
1.șomeri	3	2	232	675
2. pensionari	3	1	550	274
3.persoane instituționalizate	6	9	615	2516
4. nivel de trai	3	3	693	1108

Inegalitățile sociale sunt determinate de modul de organizare socioeconomic al societății actuale: sistemul economiei de piață generează diferențieri sociale majore, o stratificare socială etc. datorată în primul rând distribuției inegale a veniturilor. În România, pe fondul unei accentuate involuții economice, are loc un proces continuu de adâncire a inegalităților și discrepanțelor sociale dintre diferitele categorii sociale.

În urma analizei conținutului articolelor pe această temă și a datelor statistice care le însoțesc (datele statistice provin în marea lor majoritate din cercetările efectuate de Comisia Națională de Statistică) se observă faptul că cele mai dezavantajate categorii sociale din România sunt șomerii, familiile cu mulți copii, persoanele instituționalizate, țăranii și pensionarii. Atenția cotidianului se îndreaptă în special asupra situației persoanelor instituționalizate, șomerilor și pensionarilor.

Dintre aceste categorii sociale, persoanele instituționalizate reprezintă categoria socială care reține atenția cotidianului în mod deosebit. Cu un număr de 6 articole în iunie 1998 și 9 articole în 1999, cu o suprafață tipărită de 614,63 cm² în 1998 și respectiv 2 515,79 cm² în 1999, această temă se situează pe primul loc în cadrul problemelor generate de inegalitățile sociale. Conținutul articolelor referitoare la situația persoanelor instituționalizate subliniază că:

- ineficiențele în organizarea și administrarea instituțiilor speciale de ocrotire și/ sau de educație, atât la nivelul fiecărei instituții în parte cât și la nivel central au condus la lipsa medicamentelor și a necesarului de alimente pentru persoanele internate în aceste instituții, la întârzieri ale plății salariilor personalului angajat, fapt cu consecințe grave asupra desfășurării corespunzătoare a activității din aceste instituții și asupra condițiilor de trai ale acestei categorii de persoane;

- ne confruntăm cu un grad mare de ineficiență și neputință la nivelul societății în fața fenomenului de abandon al copiilor și al persoanelor cu diverse forme de handicap, fenomen care se manifestă atât la nivelul familiilor cât și al statului și al organizațiilor specializate în domeniu, prin neglijența acestora vizavi de categoriile populaționale în cauză;

- cele mai numeroase cazuri de infectări cu HIV se înregistrează în rândul copiilor din aceste instituții;

- lipsa unei colaborări între instituțiile în cauză și ONG-uri specializate și alte instituții (MMPS, MEN, Poliție etc.) are ca efect suprapopularea instituțiilor în cauză, pierderea acestor persoane din punct de vedere social (de cele mai multe ori, aceste persoane se numără printre infractori, sau „copiii străzii”);

Analiza nivelului de trai este cea de-a doua temă, în ordinea importanței acordate de către cotidian, analiză în urma căreia se conturează imaginea societății românești după nouă ani de tranziție:

- nivelul de trai al populației a înregistrat un regres continuu începând cu 1990, iar din 1996 se apreciază că s-a înregistrat o adevărată prăbușire a acestuia;

- veniturile nete în termeni reali pe totalul de gospodării ale întregii populații, indiferent de categoria socioprofesională, au scăzut cu 20% în 1997;

- ca urmare a scăderii veniturilor, consumul populației s-a redus cu 6% în 1998;

- gospodăriile de subzistență își fac simțită prezența și în mediul urban;

- studiile realizate de instituții specializate evidențiază faptul că „mai mult de 36% din populația țării trăiește sub pragul sărăciei, iar 7% sub pragul subzistenței” („Adevărul”, 17 iulie 1998).

Într-o economie de piață, forța de muncă nu poate fi absorbită integral și astfel, una dintre caracteristicile acestui tip de economie este șomajul. Evoluția ratei șomajului într-o țară reflectă în mare măsură stadiul proceselor de reformare și restructurare adoptate de aceasta, nivelul său de dezvoltare socioeconomic, modul în care este gândită politica de suport pasiv care poartă în sine factorii motivatori sau demotivatori ai unui comportament activ de angajare din partea individului.

În România, prin restructurare economică s-a înțeles, în cele mai multe dintre cazuri, desființarea a numeroase sectoare economice, fără ca acestea să fie înlocuite cu altele eficiente. În aceste condiții, avem de-a face cu o tendință de accentuare a șomajului de lungă durată. Alături de pensionari și țărani, șomerii reprezintă „categoria socială cu cel mai mare deficit bugetar (...): 92% din cheltuieli au ca destinație nevoile curente și plata impozitelor” („Adevărul”, 19 iulie, 1999). Din

analiza datelor prezentate de cotidian referitoare la problematica șomajului se observă că:

- populația inactivă a ajuns până în jurul valorii de 52,3%, iar această cifră este în creștere;
- populația tânără (15-24 ani) deține ponderea cea mai ridicată din numărul total al șomerilor;
- se poate vorbi despre o feminizare a șomajului (numărul femeilor aflate în șomaj este mai mare decât cel al bărbaților).

Strategiile adoptate de Guvern au un caracter reparatoriu și nu se poate vorbi, cel puțin până în prezent, de o strategie de dezvoltare economică a țării pe termen mediu și lung. În opinia cotidianului, „Guvernul transferă în timp rezolvarea unor probleme” cu intenția clară de a-și „cumpăra cu prețul a încă 2-3 ani de tranziție liniștea socială până la alegeri” („Adevărul”, 24 iulie, 1999). Printre problemele a căror rezolvare este amânată se numără și aceea a pensionarilor. În România există 5,2 milioane de pensionari, reprezentând cel mai numeros segment de populație și, totodată, categoria socială cea mai expusă riscurilor tranziției. Situația gravă a pensionarilor se datorează în mare parte:

- erorilor în calcularea pensiilor care au determinat diferențieri în cadrul aceleiași categorii sociale, („Datorită aberațiilor de calcul, pensionarii din generația 1991 – de două ori mai săraci decât cei retrași din activitate în 1998” – „Adevărul”, 10 iulie, 1998), deficitelor de miliarde în bugetul asigurărilor sociale și întârzierilor plății pensiilor spre beneficiari;
- creșterii gradului de dependență economică a persoanelor inactice dintr-o gospodărie ca urmare a scăderii nivelului de trai al întregii populații.

Probleme determinate de structura instituțională și organizațională a statului (identificate în cotidianul „Adevărul”)

TEME SOCIALE	FRECVENȚĂ		SUPRAFAȚĂ (cm ²)	
	iulie 1998	iulie 1999	iulie 1998	iulie 1999
sistemul educațional	5	5	4967	3299
sistemul medical				
- starea de sănătate	3	1	465	282
- servicii medicale	2	4	165	802
sistemul siguranței naționale (poliția, justiția)	2	3	487	409

Una dintre cele mai mari provocări pentru țările post-comuniste aflate în mijlocul acestor procese de schimbare la toate nivelurile o reprezintă *construcția instituțională* (prin instituții înțelegându-se inclusiv normele și regulile care guvernează o societate și care oferă suportul necesar construirii organizațiilor

politice, economice, culturale, educaționale etc. din cadrul acelei societăți). Sunt tot mai numeroși cei care recunosc și subliniază rolul pe care-l are structura instituțională în dezvoltarea unei societăți: instituții precare, subdezvoltate, lipsite de încrederea populației conduc la performanțe economice, politice, sociale inferioare. De asemenea, stabilitatea și coeziunea socială a unei țări depind de cadrul instituțional existent, de buna funcționare a acestuia în acord cu valorile unui stat de drept și cu nivelul așteptărilor populației. O analiză a cadrului instituțional al unui stat permite identificarea tipului de conducere pentru care a optat societatea respectivă, strategiile de acțiune preferate, dar și a condițiilor în care instituțiile statului pot genera probleme sociale sau de altă natură. Important pentru lucrarea de față este tocmai acest ultim aspect: problemele sociale generate de structura instituțională de la noi, aspect pe care am urmărit să-l identificăm în materialul de presă selectat din cotidianul „Adevărul”.

Toate materialele de presă selectate în care este analizat cadrul instituțional au fost scrise, în primul rând, cu scopul de a avertiza că instituțiile statului nostru trec în momentul de față printr-o criză de autoritate generatoare de grave probleme de natură socială și nu numai. Se poate vorbi despre o adevărată campanie de presă pe parcursul căreia cotidianul „Adevărul” a prezentat și analizat cauzele care au condus la această situație.

În România, începând cu 1989, construcția cadrului instituțional s-a realizat pe fondul unei accentuate involuții economice (datând dinainte de 1989) și având la bază un sistem legislativ precar. Aceasta a dat naștere la numeroase contradicții, între care mai evidente sunt cele între rolul și atribuțiile instituțiilor într-un stat de drept și atitudinile și mentalitățile celor desemnați să le îndeplinească, pe de o parte și, pe de altă parte, între cerințele și așteptările firești ale populației și resursele financiare și umane de care dispun instituțiile de la noi pentru a răspunde acestor așteptări. Aceste contradicții se manifestă la nivelul tuturor instituțiilor statului nostru, la care se adaugă și cauze specifice fiecărui sistem instituțional în parte.

Principalele structuri instituționale asupra cărora a insistat cotidianul „Adevărul” sunt cele educaționale, medicale și cele care fac parte din sistemul siguranței naționale (Poliția, Justiția).

Tema care se detașează de toate celelalte prin numărul mare de articole și prin suprafața tipărită este cea referitoare la sistemul educațional din România. În ceea ce privește educația, se pare că „adevărul școlii românești este la fel de dureros ca și adevărul din economie” („Adevărul”, 7 iulie, 1998). Ca orice altă instituție, educația trebuie apreciată în funcție de rezultatele obținute. Instituțiile de învățământ producătoare de eșecuri sau cu rezultate foarte slabe sunt la fel de indezirabile ca oricare altă instituție falimentară (de unde și comparația făcută de cotidian între instituțiile de învățământ și gigantii industriali). Situația dificilă cu care se confruntă sistemul educațional din România, conform ziarului „Adevărul”, este determinată de:

- lipsa unei strategii naționale de dezvoltare economică care să permită stabilirea unor programe educaționale, prin care pot fi anticipate nevoile societății privind necesarul de specialiști pentru diverse domenii de activitate;

- numeroase decizii/ măsuri aplicate necorespunzător în procesul educațional înainte de 1989, al căror efect negativ se resimte acum;

- existența unor discrepanțe majore între învățământul rural și cel urban în ceea ce privește resursele materiale și umane, sprijinul și implicarea comunității, calitatea actului educațional, aceasta acționând negativ asupra egalității șanselor la accesul la educație;

- incoerențele în aplicarea planului de reformă, care au ca rezultat instalarea unui sentiment de neîncredere în rândul cadrelor didactice, al elevilor și părinților, în condițiile în care „reforma înseamnă în primul rând câștigarea profesorilor de partea reformei” („Adevărul”, 16 iulie, 1998);

- relațiile deficitare între Ministerul Educației Naționale și alte entități: piața forței de muncă, comunitatea oamenilor de afaceri etc.;

- valorificarea insuficientă a „produselor educaționale”.

Ca și educația, sistemul sanitar este considerat o prioritate națională. Însă imaginea pe care o oferă ambele instituții este deplorabilă. Ceea ce se poate constata, într-o primă fază, din conținutul articolelor despre sistemul sanitar este o preocupare atât a oamenilor de presă (tema este a doua ca importanță în cadrul problemelor sociale determinate de structura instituțională a societății) cât și a specialiștilor față de deteriorarea continuă a indicatorilor de sănătate ai populației și a calității actului medical. Articolele pe această temă au tratat problema sub două aspecte: o parte a articolelor au avut în vedere starea de sănătate a populației, iar o altă parte, calitatea serviciilor medicale.

În ceea ce privește sistemul sanitar, sunt semnalate probleme ca:

- lipsa personalului calificat, în special în mediul rural, cu efecte negative asupra calității actului medical și a stării de sănătate a populației;

- costurile tot mai ridicate ale serviciilor medicale în condițiile unei tot mai accentuate scăderi ale nivelului de trai, care au drept consecință accesul limitat al populației la acest tip de servicii, abateri de la normele și regulile profesionale;

- capacitatea redusă de funcționare a unor instituții specifice sistemului sanitar, fie ca urmare a unei neclarități în ceea ce privește rolul și atribuțiile acestor instituții, fie datorită slabei calități manageriale ale personalului acestora.

Dificultățile procesului de tranziție la un alt tip de societate a afectat și starea de sănătate a populației din România, în primul rând datorită creșterii sărăciei. Problemelor de până în 1989 li s-au adăugat altele: poluarea excesivă, nutriția slabă („În România anulului 1998 – subnutriția face ravagii”, „Adevărul”, 21 iulie, 1998), veniturile din ce în ce mai scăzute etc. Toate acestea au dus la scăderea speranței de viață, la reapariția așa-numitelor „boli ale sărăciei” (TBC, meningita etc.), la creșterea mortalității infantile („mortalitatea infantilă se menține la cote înalte. Starea de sănătate a populației a înregistrat o tendință nefavorabilă ca

urmare a deteriorării condițiilor de viață.” – „Adevărul”, 11 iulie, 1998). Date statistice relevă faptul că a crescut numărul de copii născuți subponderali și prematur, al celor infectați cu HIV („La Galați, anual 5-10 cazuri de SIDA”, „Adevărul”, 15 iulie, 1998). La aceasta se adaugă și lipsa alocării unor resurse financiare și materiale corespunzătoare, situație care confirmă faptul că direcțiile de medicină preventivă și de promovare a sănătății nu mai reprezintă o prioritate pentru sistemul sanitar românesc.

În analiza articolelor referitoare la sistemul de siguranță națională, la rolul poliției și justiției în cadrul acestui sistem, se impune stabilirea unor corelații între cazurile de infraționalitate despre care am amintit în prima parte a acestei analize și activitatea instituțiilor în cauză. Stabilirea acestor corelații este necesară pentru că:

- nivelul atins de infraționalitate reprezintă o caracteristică a ineficienței activității acestor instituții și
- în multe dintre cazurile prezentate de către cotidian sunt implicați și angajați ai Poliției și Justiției.

Articolele al căror conținut se referă la activitatea acestor instituții insistă pe aspecte precum:

- existența unor întârzieri în adoptarea demersurilor necesare rezolvării a numeroaselor ilegalități comise cu mult timp în urmă;
- lipsa de comunicare atât între nivelurile aceleiași instituții, cât și între instituțiile care aparțin sistemului de siguranță națională, ceea ce conduce la luarea unor decizii contradictorii și, prin urmare, ineficiente, cu efecte negative asupra siguranței populației;
- legislația incompletă și imprecisă, care favorizează comiterea de acte de infraționalitate fără posibilitatea sancționării corespunzătoare a acestora.

Autoritatea și competența unei structuri instituționale sunt determinate de numeroși factori, dintre care cel mai important este integritatea acesteia, elementele constând în modul de a acționa al fiecărei instituții în parte. În cazul de față, creșterea numărului de infracțiuni și implicarea personalului din Poliție, Justiție sau din alte structuri administrative în acte de infraționalitate dintre cele mai grave conduc la instalarea unui sentiment de neîncredere la nivelul populației, nu numai în instituțiile în cauză, ci în întreg sistemul instituțional al țării, cu consecințe negative pe termen lung pe plan intern și internațional (neimplicarea unor segmente largi ale populației în activități cu caracter social, politic, economic etc., scăderea credibilității factorilor de răspundere în ceea ce privește capacitatea de conducere a țării în acord cu principiile unui stat de drept, atât la nivel național, cât și internațional).

În procesul de construcție al unui sistem instituțional al unei societăți trebuie ținut cont de faptul că instituțiile statului influențează comportamentul și atitudinea indivizilor și prin aceea că ele reprezintă, de cele mai multe ori, un model de a

acționa și de a fi al indivizilor (comportamentul și atitudinile de la nivel instituțional se reflectă în comportamentul indivizilor, sunt „copiate” de aceștia).

ANALIZA PROBLEMELOR SOCIALE LA NIVEL REGIONAL

Abordarea problematicii sociale din perspectiva distribuției teritoriale a acestora prezintă un interes aparte, ca urmare a faptului că:

- regiunile istorico-geografice sunt unități semnificative în structura socială și teritorială a unei țări, apreciindu-se că în interiorul lor și la frontierele dintre ele au loc fenomene de contact și diferențiere importante din punct de vedere social, economic etc.;

- regiunea poate reprezenta prezența sau absența resurselor și posibilităților de a soluționa problemele sociale cu care se confruntă populația;

- identificarea problemelor sociale specifice fiecărei regiuni a țării permite o mai corectă și mai rapidă evidențiere a cauzelor care stau la baza declanșării acestora, iar soluțiile pot fi aplicate diferențiat pentru fiecare regiune în parte, mărind astfel eficiența acțiunilor inițiate de către factorii responsabili de la nivel general și mai ales local.

Analiza problemelor sociale în funcție de distribuția teritorială este facilitată și de faptul că „Adevărul”, cotidianul ale cărui articole cu conținut social au fost analizate, este un cotidian național care abordează o tematică complexă în care sunt analizate atât probleme cu caracter general, specifice întregii societăți românești cât și probleme cu un caracter particular, specifice doar anumitor regiuni ale țării.

Regiunile în funcție de care am analizat distribuția teritorială a problemelor sociale sunt: Moldova, Muntenia, Dobrogea, Banat, Transilvania și București (Bucureștiul este luat ca unitate de analiză distinctă, datorită faptului că este capitala țării, este cel mai aglomerat centru urban din țară și este format dintr-o singură unitate teritorială).

În urma analizei problemelor sociale în funcție de distribuția lor teritorială au rezultat următoarele date :

Probleme sociale care afectează calitatea generală a vieții (identificate în cotidianul „Adevărul”)

iulie 1998

TEME SOCIALE	1		2		3		4		5		6	
	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
1. infracționalitate												
- infracțiuni contra persoanei	6	353	6	497	1	61	1	178	6	372	6	756

- infracțiuni contra autorităților și a unor activități de interes public	1	187	5	590	4	459	3	347			6	1422
- infracțiuni de fals	2	29	1	107			6	494			4	560
2. violență domestică											3	536
3. poluare	2	49	3	87							5	2038

iulie 1999

TEME SOCIALE	1		2		3		4		5		6	
	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
1. infracțio- nalitate												
- infracțiuni contra persoanei	10	709	5	135	-	-	4	81	7	860	14	2004
- infracțiuni contra autorităților și a unor activități de interes public	2	96	3	184	6	492	4	793	3	74	5	879
- infracțiuni de fals	3	35	-	-			1	69			3	188
2. violență domestică												
3. poluare			-	-					-		1	84

NOTĂ: 1 = Moldova

2 = Muntenia

3 = Dobrogea

4 = Transilvania

5 = Banat

6 = București

A = frecvența

B = suprafața (cm²)

În cazul analizei distribuției teritoriale a problemelor sociale se observă faptul că situația de la nivelul general se reflectă la nivel regional. Problemele sociale care afectează calitatea vieții înregistrează și la nivel de regiuni cele mai mari frecvențe și ocupă cea mai mare suprafață tipografică. Datele obținute în urma analizei conținutului articolelor pe această temă, care fac referiri la situații concrete din diverse regiuni ale țării, permit identificarea următoarelor aspecte:

- cele mai ridicate frecvențe ale problemelor sociale prezentate în ziarul „Adevărul” care afectează calitatea vieții în perioada iulie 1998 și în iulie 1999 se înregistrează în municipiul București, Dobrogea, Transilvania și Moldova;

- în perioada iulie 1999 comparativ cu iulie 1998 a crescut numărul de infracțiuni contra persoanei la nivelul tuturor regiunilor, conform datelor înregistrate;

- în Moldova și Muntenia predomină infracțiunile contra persoanei (crime, jafuri și tâlhării, viol), iar în municipiul București și Transilvania se înregistrează o frecvență mai ridicată a infracțiunilor contra autorităților statului și a unor activități ilicite (contrabandă, trafic de influență etc.), precum și a infracțiunilor de fals;
- deși numărul de infracțiuni contra autorității statului și a unor activități de interes public, precum și al celor de fals comise la nivel de regiune pe perioada de timp luată în calcul este mai mic comparativ cu datele de la nivel general, nu se poate vorbi despre o scădere a fenomenului infracțional, pentru că de obicei în acest caz avem de-a face cu acțiuni infracționale organizate în rețele de tip mafiot extinse la nivel național și internațional;
- în cazul analizei problemelor sociale pe regiuni, datele obținute pun în evidență faptul că tipurile de probleme cu care se confruntă fiecare regiune sunt în directă legătură cu nivelul de dezvoltare economică al acesteia. În Moldova și Muntenia, regiuni recunoscute prin nivelul scăzut al dezvoltării economice, predomină infracțiunile contra persoanei (crime, jafuri și tâlhării, viol). În zonele cu un nivel mai ridicat de dezvoltare (București, partea de vest a Transilvaniei) frecvențele infracțiunilor contra autorităților statului și ale infracțiunilor de fals sunt mai mari, comparativ cu frecvențele înregistrate de infracțiuni contra persoanei, dar și comparativ cu frecvențele înregistrate de aceleași tip de infracțiuni din alte regiuni ale țării în iulie 1998 și în iulie 1999;
- cazurile de violență domestică sunt semnalate doar la nivelul municipiului București și doar în perioada iulie 1998, deși se presupune că acest tip de violență se manifestă și la nivelul celorlalte regiuni ale țării, apreciindu-se că în ultimii zece ani acest tip de violență a cunoscut o amploare deosebită;
- poluarea este o problemă cu care se confruntă în special regiunile în care se află centre urbane puternic industrializate și este determinată fie de utilizarea unor tehnologii depășite, fie ca urmare a nerespectării normelor de protecție a mediului înconjurător. Cele mai afectate zone sunt Moldova, municipiul București și Transilvania (zona munților Apuseni).

Probleme sociale determinate de inegalitățile sociale

(identificate în cotidianul „Adevărul” în perioada iulie 1998 și iulie 1999)

Datele obținute în legătură cu acest tip de problemă socială conduc la următoarele observații:

- problemele sociale determinate de inegalitățile sociale sunt caracteristice regiunilor cu un grad mai redus de dezvoltare socioeconomică (Moldova, Muntenia);
- cele mai mari frecvențe sunt înregistrate de articolele al căror conținut se referă la persoanele instituționalizate (în Moldova au fost semnalate patru cazuri, în iulie 1999);
- o rată a șomajului ridicată și un nivel de trai scăzut sunt probleme sociale care sunt semnalate cel mai frecvent în Moldova (iulie 1998) și în Muntenia (iulie

1999), comparativ cu alte regiuni ale țării, ca urmare a faptului că în ultimii ani se înregistrează un proces de migrație a populației din regiunile industrializate supuse restructurării spre regiunile mai puțin dezvoltate, regiuni de origine ale acestei populații.

Frecvențele mai reduse înregistrate de problemele sociale determinate de inegalități sociale în cazul analizei la nivel local comparativ cu cele prezentate în cazul analizei la nivel general pot avea ca explicație opțiunea cotidianului „Adevărul” pentru prezentarea unor date care să reflecte situația de la nivel național.

Probleme generate de structura instituțională și organizațională a societății

(identificate în cotidianul „Adevărul” în perioada iulie 1998 și iulie 1999)

Dintre problemele generate de structura instituțională a țării la nivel de regiune pot fi identificate doar cele care au legătură cu sistemul medical (starea de sănătate și serviciile medicale).

iulie 1998

TEME SOCIALE	1		2		3	
	A	B	A	B	A	B
- starea de sănătate	3	119			2	369
-servicii medicale	1	48	1	65		

NOTĂ: 1 = Moldova

3 = Muntenia

A = frecvența

2 = Transilvania

4 = Dobrogea

B = suprafața în cm²

iulie 1999

TEME SOCIALE	1		2		3		4	
	A	B	A	B	A	B	A	B
- starea de sănătate	3	413	2	576			1	141
-servicii medicale	1	160	2	402			1	240

NOTĂ: 1 = Moldova

3 = București

A = frecvența

2 = Transilvania

4 = Dobrogea

B = suprafața în cm²

În aprecierea stării de sănătate a populației este important atât numărul de cazuri de îmbolnăviri raportate la numărul de locuitori cât și tipul de afecțiune cu care se confruntă populația de la nivelul fiecărei regiuni. În toate cazurile puse în discuție de cotidianul „Adevărul” este vorba despre aspecte foarte grave: epidemii de meningită în Moldova (iulie 1999), „cei mai mulți seropozitivi din Europa” („Adevărul”, 22 iulie 1999) în Dobrogea (mai exact în Constanța), iar în Transilvania, județul Mureș se confruntă cu cel mai mare număr de seropozitivi din regiune.

Se observă și în acest caz faptul că există o legătură directă între nivelul de dezvoltare economică a regiunii și starea de sănătate a populației: aceleași zone

3. probleme sociale generate de structura instituțională a țării	4	167	2	369			1	65				
--	---	-----	---	-----	--	--	---	----	--	--	--	--

iulie 1999

PROBLEME SOCIALE	1		2		3		4		5		6	
	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
1. probleme sociale care afectează calitatea generală a vieții	13	840	8	319	5	492	9	943	10	934	22	2971
2. probleme sociale determinate de inegalități												
3. probleme sociale generate de structura instituțională a țării	4	573			2	360	4	987				

NOTĂ: 1 = Moldova
3 = Dobrogea

2 = Muntenia
6 = București

4 = Transilvania
5 = Banat

1. societatea românească trece printr-o criză economică, socială și morală care favorizează apariția și amplificarea problemelor sociale;

2. la nivelul societății noastre se manifestă acea caracteristică a societăților moderne, care trec prin perioade de criză economică, socială și/sau politică, conform căreia între individ și instituțiile statului predomină relații conflictuale sau de neîncredere;

3. între nivelul de frecvență și suprafață tipografică înregistrate de problemele sociale în intervalul de timp 1- 31 iulie 1998 comparativ cu 1-31 iulie 1999 nu sunt diferențe semnificative, ceea ce înseamnă că nu au intervenit modificări substanțiale în ceea ce privește prevenirea, controlul sau soluționarea acestor probleme;

4. problemele sociale care afectează calitatea vieții înregistrează cea mai ridicată frecvență și cea mai mare suprafață tipografică, comparativ cu celelalte tipuri de probleme sociale (probleme sociale determinate de inegalități sociale și probleme sociale determinate de structura instituțională a societății);

5. existența unei strânse legături între toate tipurile de probleme sociale care apar la nivelul unei societăți: dacă sărăcia atinge cote ridicate, atunci delincvența, corupția, epidemiile își găsesc mediul prielnic pentru a se extinde, iar posibilitățile societății respective de a se mobiliza și organiza în vederea controlării prevenirii și soluționării acestor fenomene sunt foarte limitate;

6. valorile înscrise în tabelul pentru nivelul general ale problemelor sociale cu care se confruntă societatea românească nu corespund în ceea ce privește frecvența cu cele care au fost identificate prin repartizarea pe regiuni, ca urmare a faptului că

mare parte dintre ele au fost analizate în cadrul cotidianului ca fiind caracteristice întregii societăți și nu unei regiuni anume;

7. în iulie 1999 comparativ cu iulie 1998, la nivel de regiuni s-a înregistrat o scădere a numărului de probleme sociale care afectează calitatea generală a vieții, dar a crescut numărul celor determinate de inegalitățile sociale și al problemelor generate de structura instituțională a societății;

8. cea mai ridicată frecvență a problemelor sociale se înregistrează în Municipiul București, Moldova și Muntenia;

9. frecvențele reduse, în cazul problemelor determinate de inegalități sociale la nivel regional, se explică prin aceea că ele sunt identificate și analizate de regulă la nivelul diverselor categorii populaționale, și mai puțin la nivelul regiunilor țării;

10. sănătatea și educația sunt percepute mai mult ca simple furnizoare de servicii și mai puțin în calitate de resurse pentru dezvoltarea socioeconomică a țării și, prin urmare, se găsesc numai la nivel declarativ printre prioritățile naționale ale României;

11. dificultățile economice prin care trece societatea românească au ca efect creșterea numărului cazurilor de infraționalitate, polarizarea accentuată a societății, excluderea unor segmente largi de populație de la participarea la activitățile sociale, economice, politice etc.

BIBLIOGRAFIE

1. Chelcea, Septimiu, Mărginean, Ioan, Cauc, Ion, *Cercetarea sociologică. Metode și tehnici*, București, Editura Destin, 1998.
2. Farley, John, E., *American Social Problems. An Institutional Analysis*, New Jersey, Prentice Hall, (second edition), 1992.
3. Pânzaru, Petru, *Mass-media în tranziție*, București, Fundația Rompres, 1996.
4. Poenaru, Maria, *Politica socială și indicatorii sociali*, București, Editura All, 1998.
5. Rubington, E., Weimberg, M. S., *The Study of Social Problems. Six Perspectives*, Oxford University Press, (fourth edition), 1989.
6. Zamfir, Cătălin, Vlăsceanu, Lazăr, *Dicționar de sociologie*, București, Editura Babilon, 1993.
7. Zamfir, Cătălin, *Strategii ale dezvoltării sociale*, București, Editura Politică, 1997.
8. Zamfir, Cătălin, (coord.), *Politici sociale în România: 1990-1998*, București, Editura Expert, 1999.
9. „Adevărul” 1 - 31 iulie 1998; „Adevărul” 1 - 31 iulie 1999.